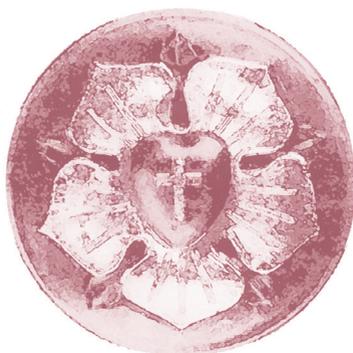

LUTHERSK KIRKETIDENDE

LEDER: ORD OG TONER

ARTIKLER OG INNLEGG

BISKOPENES OG PRESTENES
ROLLE I 1814

ETTER KIRKEMØTET

FRA BOKFRONTEN

SØNDAGSTEKSTEN

APOSTELDAGEN /
6. S. I TREEININGSTIDEN

7. SUNDAG I TREEININGSTIDA
OLAVSDAGEN/OLSOK

8. SUNDAG I TREEININGSTIDA
FRA BISPEDØMMERÅDENE

ORD OG TONER

Jeg er datter av en sanger, og ikke så sjelden møter jeg mennesker som vil dele med meg en opplevelse vedkommende hadde med min far – eller rettere sagt, med min fars sang! Det er ofte veldig mange følelser i disse minnene – gode og sterke følelser, opplevelser som har satt spor, selv om opplevelsene ligger langt bak i tid. For det er et eller annet med musikk og følelser...

Musikken når liksom lenger enn ordene våre, lenger inn. Tårer av både sorg og glede renner liksom fortere når det er yndlingsmelodien som spilles i bisettelsen eller "vår sang" synges i vielsen, enn ellers. Og selv om jo ikke målet er å få folk til å gråte, så kan jeg av og til være litt misunnelig på organisten/kantoren som har fått utdelt musikken som sitt spesielle felt, mens jeg står der med ordene (og en og annen messelinje) – eller for å si det på en annen måte: Jeg tror vel neppe at noen kommer til å stoppe mine barn om 50 år for å dele følelsesladde minner om meg og mine ord...

Nå har vi jo i kirken et delt ansvar for ordet og tonene. Ordet og ordene har jo sin sterke tradisjon i vår kirke, og selv må jeg si at livet er ganske preget av det spørsmålet som jeg omtrent hele tiden jobber med gjennom uka (dog til forskjellige arrangement), nemlig spørsmålet: "Hva skal jeg si?"

Så har jeg etter hvert funnet ut at menneskers opplevelse er avhengig av så veldig mye annet enn akkurat hva jeg sier... En ting er møtet vi har hatt i forkant av en vielse/dåp eller bisettelse.

Hvordan dette møtet er, avgjør i grunnen mye av hvordan opplevelsen er av det vi senere gjør sammen. Men i minst like stor grad tror jeg opplevelsen av gudstjenester og kirkelige handlinger handler om det musiske, salmene vi synger, melodien på de liturgiske leddene, musikken som blir spilt, til og med rytmen i det hele. Hodet kan nok ha fått med seg i alle fall deler av min preken, og ha glede av det, men det er stemningen fra postludiet som fortsatt sitter i kroppen på vei ut.

Kanskje har vi i kirken en tendens til å overvurdere ordene på bekostning av musikken?

Jeg tror vel neppe at noen kommer til å stoppe mine barn om 50 år for å dele følelsesladde minner om meg og mine ord...

Hele oppveksten har jeg også fått høre om hvordan rangordningen var på 50- og 60-tallets teltmøter, fra min far sangeren. Der var predikanten på en klar førsteplass, sangeren en god nummer to, og stakkars han eller hun

som spilte til, var uansett hvor dyktig vedkommende var, alltid på sisteplass i anseelse. Forhåpentligvis er det ingen rest igjen av denne tenkningen i dag.

Musikken er ingen god nummer to; når det gjelder opplevelsen av gudstjenester og kirkelige handlinger er det vel snarere ordene som er en god nummer to. Kanskje er det dette som kommer til uttrykk i noen av reaksjonene på gudstjenestereformens forandringer? For det er i alle fall mitt inntrykk at det ikke er ordene som har skapt de største reaksjonene her; selv Fader Vår er blitt forandret, og vi vender oss til det. Men musikken! Når velsignelsen ikke lenger høres ut som velsignelsen fordi den har fått nye

melodier (bare i akkurat VÅR kirke), da tar det tid! Da er man blitt hjemløs og rotløs og ulykkelig, om man så bare har vært innom en og annen julaften før. Og deltakelsen avgjøres også ikke minst av de sanglige ledd og musikken. Jeg tror i alle fall ikke at man føler seg kjempedeltakende ved tilsluttende å svare Amen hver gang det er mulighet for det i den nye ordningen. Men kan jeg det som skal synges, både av liturgi og av salmer, så er ofte en påfallende glede og en opplevelse av å være med et resultat av det.

Best blir det selvfølgelig når ord og toner drar i samme retning. Det igjen krever at vi som har fått tildelt ansvar for hver vår del av dette som i beste fall blir en helhetlig opplevelse, må jobbe godt sammen. Spøkefullt er det blitt sagt at forholdet mellom prest og organist er som et ekteskap, bare litt mer alvorlig! – noe som heldigvis ikke er helt sant. For bortsett fra de prester og organister/kantorer som faktisk ER gift med hverandre, så kan jo resten av oss nøye oss med å samarbeide godt.

For det er nødvendig å samarbeide godt, også på grunn av ”ekteskapets” tredje part; gudstjenester og kirkelige handlinger blir nødvendigvis rammet hvis kommunikasjonen mellom prest og organist/kantor blir vanskelig. Og vanskelig er den også, noen steder. Det kan selvfølgelig være flere ting som ødelegger for dette viktige samarbeidet; prest og organist/kantor kan ønske forskjellig stil og profil; det kan være personlige preferanser som kommer helt på kollisjonskurs; kanskje kjenner man på manglende respekt fra

Kanskje er dette uka for å takke og anerkjenne en organist/kantor nær deg?

den andre, eller det er bare rett og slett dårlig kjemi mellom oss. I ingen av disse tilfellene hjelper det at hvis partene ønsker hjelp utenfra med sine samarbeidsproblemer, så står de to arbeidsgiverlinjene solid plantet i veien for en smidig og enhetlig løsning... Muligheten for skilsmisse finnes jo heller ikke, så da gjelder det at vi finner ut av det med hverandre. For alt og alles del!

I bunn for et godt samarbeid ligger det ofte en anerkjennelse av både min egen og den andres kompetanse og motiver. For både ord og toner er viktige – og de skal virke sammen, ikke konkurrere, men bokstavelig talt settes i samspill(!). Undervurdering er aldri noe godt grunnlag for samarbeid – derimot kommer man lenger med å ha et felles mål, være lydhøre og anerkjennende mot hverandre.

For muligheten for å få det beste ut av hvert vårt område, at gudstjenesten eller den kirkelige handlingen kan bli en helhetlig opplevelse hvor alt drar i samme retning, den finnes. Når det skjer blir helheten større og bedre enn den enkelte del.

Både ord og toner trengs, de utfyller hverandre og forsterker hverandre.

Kanskje er dette uka for å takke og anerkjenne en organist/kantor nær deg?

.....
ANNE GRETE LISTRØM
ANNE.GRETE.LISTRØM@OSLO.KIRKEN.NO

BISKOPENES OG PRESTENES ROLLE I 1814

AV LARS INGE MAGERØY, SOKNEPREST I ENEBAKK
SOKNEPREST@ENEBAKK.KOMMUNE.NO

”Jeg stoler ved denne, som ved alle Leiligheder, paa Præsteskabets gavnlige Indflydelse paa Almuen, til at opflamme dens varme Følelse for Fædrelandets den gode Sag.” Slik skrev prins Christian Frederik til biskopene da han instruerte dem om å innkalle til den spesielle bededagsgudstjenesten i februar 1814, hvor de skulle avlegge ed til fedrelandet og velge valgmenn til riksforsamlingen. Kirken spilte en betydelig rolle under forspillet til riksforsamlingen på Eidsvoll, og til dels under møtet. Biskopene og prestene var viktige medhjelpere for prins Christian Frederik og hans plan om å hindre unionen med Sverige, skaffe Norge en konstitusjon og selv bli valgt til konge.

BISKOPENE

I 1814 hadde Norge fem biskoper: Fredrik Julius Bech i Christiania, Christian Sørensen i Christiansand, Johan Nordahl Brun i Bergen, Peter Olivarius Bugge i Trondhjem og Mathias Bonsak Krogh i Nordlandene og Finnmarken, med bosted i Alstahaug. Av de fem biskopene var tre utpregede opplysningsteologer, Bech, Sørensen og Krogh. Nordahl Brun var ortodoks lutheraner og foraktet rasjonalismen, mens Bugge – som spottende ble kalt *teologius bifrons* – hadde svingt mellom radikal eksegese og pietistisk fromhet. Det alle fem hadde felles, var at de sluttet opp om prins Christian Frederik med stor entusiasme. De som spilte de viktigste rollene i 1814, var Bech, Bugge og Nordahl Brun.

Først litt om Peter Olivarius **Bugge**: Da prinsen kom til Trondhjem i begynnelsen av februar 1814, stilte biskopen opp med et hyl-

lingsdikt hvor han hilste Christian Frederik som Norges konge. Ganske oppsiktsvekkende da dette var bare tre uker etter Kielfreden og bare noen dager etter at den ble kjent i Norge. Og det var før Christian Frederik hadde tatt tittelen regent. Biskopen mente – som prinsen selv på dette tidspunktet – at Christian Frederik hadde arverett til Norges trone, etter at kong Frederik 6. hadde gitt fra seg landet. Men i et brev til prinsen datert 18. februar, dagen etter avslutningen av stormannsmøtet på Eidsvoll, hvor bare folk fra Østlandet deltok, gir biskop Bugge uttrykk for de samme tankene som fikk gjennomslag på dette møtet: Prinsen burde ikke pukke på sin arverett til Norges trone da denne neppe ville bli anerkjent av utenlandske makter. Derimot burde han appellere til folkeviljen, og den er klar: Det norske folk vil slett ikke underkaste seg Sverige. Her opptrer altså biskopen som prinsens rådgiver, og akkurat dette rådet ble nok tatt vel imot da det omsider nådde fram til Christian Frederik. For da hadde prinsen som kjent allerede skiftet mening. Bugge sendte en rekke brev til prinsen/kongen utover våren og sommeren og så nok i hvert fall på seg selv som en viktig rådgiver for Christian Frederik.

Under riksforsamlingen var ikke Bugge utsendt, men sammen med biskop Bech var han til stede på Eidsvoll og tilhørte prinsens nærmeste krets. Onde tungter kalte ham prinsens hoffnarr. Han var svært skuffet da unionen med Sverige ble underskrevet av Stortinget utpå høsten, og drøyde lenge – over et halvt år – med å sende sin troskapsed til kong Karl 13. Det grenset til grov

ulydighet av en høy embetsmann.

Johan **Nordahl Brun** var i 1814 en eldre, erfaren biskop på 69 år. Han var også en avholdt salmedikter. Over 40 år tidligere, i sine unge dager i København, hadde han skrevet den patriotiske drikkevisa "For Norge, kjempers fødeland" (1771). Den ble forbudt av sensuren, som var meget streng i enevoldstiden. Men den ble likevel sunget i krokene og fikk etter hvert status som en slags uoffisiell norsk nasjonalsang. Om Nordahl Brun i 1814 var blitt gammel, var han slett ikke blitt mindre patriotisk!

Den som levde nærmest prinsen til daglig, var biskop **Bech** i Christiania. Han kom til å spille en viktig rolle i begivenhetene som førte fram til grunnloven. Han var den eneste geistlige som deltok på notabelmøtet på Eidsvoll, og det var han som – på meget kort varsel – utformet bønnene til bededagsgudstjenesten den 25. februar. Han sendte også ut brev med instruks til prestene om hvordan gudstjenesten skulle gjennomføres, med utførlige instruks for liturgi, edsavleggelse m.m.

KONGENS ALTMULIGMENN

Da prins Christian Frederik ble overtalt til å innkalle en riksforsamling på det omtalte stormannsmøtet på Eidsvoll 16.–17. februar, handlet han raskt! Etter et besøk til sine militære avdelinger i Blaker og Askim, dro han tilbake til Christiania den 18. februar, og allerede dagen etter gikk hans "Aabne brev" ut. Hvordan skulle han få avvirket valgene i tide? Jo, selvsagt ved å bruke det mest finmaskede nettet øvrigheten rådde over, nemlig prestene. På bygdene – hvor 90 % av befolkningen bodde – skulle valgene og edsavleggelsen foregå ved en gudstjeneste. Gudstjenesten skulle, som nevnt, holdes allerede fredag 25. februar, der meldingen kom fram i tide. Prestene fikk bare et par-tre dager på seg til å innkalle alle husfedre i prestegjeldet og forberede gudstjenesten. Det var ikke mye tid, men de kastet seg rundt og rakk det, i alle fall på det sentrale Østlandet. På Vestlandet og i Trøndelag ble gudstjenestene holdt ei uke eller to eller tre seinere, og i Nord-Norge rakk de som kjent ikke å avholde valgene i tide.

Bededagsgudstjenesten var en gudstjeneste, men det var også i høy grad en politisk handling. Edsavleggelsen var formelt å sverge troskap til fedrelandet, men i realiteten også en tilslutning til Christian Frederiks prosjekt. Presten ledet edsavleggelsen. Og valget som skjedde umiddelbart etter gudstjenesten, var selvsagt et rent politisk valg, som også ble organisert av prestene. Mange prester ble selv valgt som utsendinger til de amtsvise valg møtene som skulle utpeke representanter til riksforsamlingen. På Eidsvoll møtte det 14 prester som representanter, en stor overrepresentasjon.

Vi kan trygt si at den lutherske toregimentslæren ikke hadde noen glansperiode i 1814! Men det hadde den ikke hatt i århundrene foran heller. Stat og kirke var praktisk talt ett og det samme. Prestene var kongens altmuligmenn. Det var de som førte manntallet; de hadde ansvaret for skolen og for fattigforsorgen, og de ble til tider brukt både som skatteinnkrevere og til å gjennomføre vaksinasjons-programmer når det trengtes. Og det gjorde det under napoleonskrigene. Soknepresten i Enebakk, Jens **Aars**, foretok vaksinasjon i flere år på rad fram mot 1814, trolig mot kopper. Barnekopper var utbredt på denne tida, og det var langt mellom legene. Derfor ble prestene mange steder satt til å vaksinere. Da krigen med svenskene kom i slutten av juli 1814, var det sokneprest Aars som personlig tok kommandoen over Enebakks allmuebevæpning, et slags heimevern som bl.a. sto for vakthold ved lasarettene under krigen. I tillegg til å være prest var han altså både skole-sjef, folkeregister, sosialsjef, helsesøster og, om nødvendig, militær kommandant! Det var også prester som startet de første lærerseminarene, og flere var foregangsmenn innen jordbruk og hagebruk, derav betegnelsen potetprester. Noen drev også med forskning på si; f.eks. var det første norske medlem av det prestisjetunge Royal Society i London Enebakk-presten Peder Kinck. Han ble innvotert allerede i 1729, bl.a. på grunnlag av artikler om meteorologiske forhold. Hva skulle enevoldskongene – og Christian Fredrik – gjort uten prestene?

PATRIOTISK FORKYNNELSE

Prestenes politiske rolle preget forkynnelsen på bededagsgudstjenesten. Det er ikke lett å finne overgangen mellom presten som embetsmann og som kristen forkynner. Noen gjør riktig nok et forsøk på å skjelne mellom de to rollene, men vi må nok si at politikken og gudsordet for de fleste er tett sammenvevd.

Et godt eksempel på det som ble forkynt på bededagsgudstjenesten, finner vi hos en av tidens mest populære predikanter, slottsprest Claus **Pavels** i Akershus slottskirke, som senere ble biskop i Bergen etter Nordahl Brun. Han fikk sin preken utgitt kort tid etter gudstjenesten, i likhet med flere kolleger.

”Aldrig, saalænge Stater have været til, har en Nation oplevet en mærkeligere Tidspunct, end den, vi, Norges Folk, nu opleve; aldrig, saalænge Gudsdyrkere have forsamlet sig i Templer, har et vigtigere Anliggende henkaldt dem did, end det, som forener os her i Dag.”

Slik innleder Pavels gudstjenesten, og anslår straks tonen: Dette er en helt unik begivenhet. At et fritt land som aldri har latt seg erobre av noen, og som i alle århundrer har vært tro mot sin konge, *”at dette Land bortskjenkes eller afstaaes til det Folk, den Regjering, paa hvis fiendske Sindelav det har faat utallige Prover, det er fast uhørt.”*

Men, sier Pavels, nå har kong Frederik 6. gjennom sin fredsavtale med Sverige gjort nettopp dette. Samtidig har han fridd nordmennene fra sin troskapsed til ham. – Her leser presten Fredrik 6.s åpne brev hvor dette kunngjøres. Og han gir tross alt kongen noen gode ord med på veien: *Han gjør nok ikke dette offer med lett hjerte.*

Så snur han blikket fra det sørgelige faktum at vi er ofret, til det motsatte: *”Men, Medborgere! vi ere ikke opofrede. Vi vare bestemte til at gaae over som Eiendom fra Mand til Mand, men det sker nu ikke, og skal – det haabe vi til Gud! – aldrig skee, saalænge Norge staar. Endnu er der Blod i Nordmandens Aarer, Kraft i hans Arm og i hans Aand, Troe og Haab i hans Hjerte. Høit lød det mellem Dal og Fjeld, og lyder vel i denne Stund over hele Landet: Heller vil vi døe som Norges*

Mænd, end leve som Sverrigs Trælle.”

Pavels lovpriser ”det algode Forsyn” for at han har gitt Norge en mann med de rette egenskapene til å lede folket i denne vanskelige tiden. Prins Christian Frederik som var til stede i slottskirken, prises i høye ordelag: Han som nå er Norges regent, er den beste redningsmann Gud kunne sendt oss i farens stund. Så avla man eden om å ofre liv og blod for det elskede fedreland, og deretter sang man en patriotisk sang som Pavels selv hadde skrevet. Så kom den egentlige prekenen, over teksten som prinsen selv hadde valgt: *Salme 62,8–9: Hos Gud er min Frelse og min Ære; min Styrkes Klippe, min Tilflugt er i Gud.*

Prinsen som i sin innkalling skrev at *”den beste begynnelse til alle ting er å begynne med Gud”*, har ved sitt tekstvalg vist at dette ikke bare er et munnehell for ham, sier Pavels. Han har bedt oss om å dvele ved den tanke at Gud er vår frelse, vår tilflukt og styrke. Betyr det at vi skal være passive og bare vente på Guds inngrep? Nei! Det ville stride helt imot den ed menigheten nylig har svoret, å våge liv og blod for elskede fedreland. Det må bety at det vi i fellesskap kan utrette som folk og fyrste, kommer fra Gud. Og selv om det sørgelige øyeblikk skulle komme at alt vi ellers stoler på, skulle svikte, burde vi likevel ikke fortvile: Gud vil fortsatt være vår tilflukt og vår styrke.

Biskop Johan Nordahl Brun begynte sin tale på valgudstjenesten slik:

”Forsvar dit Liv, din Eiendom! Overgiv ikke dine unyndige Børn til Slavelenker! Det er Guds Røst i vort Hjerte. Derfor opfordrer jeg eder i Dag at aflægge denne Eed: At forsvare med Liv og Blod Norges Selvstændighed.” Han angrep Kiel-traktaten bl.a. med følgende ord: *”Vi fribaarne Nordmænd lade os ikke mageskifte som man bytter Fæ.”* Han hadde også en kraftfull hilsen til svenskene og Karl Johan: *”Ak! Der hviler Blodskyld over Sverrig! (...) De have valgt til Kronprinds en oplært Menneskeslagter.”* Nordahl Brun var senere, i likhet med biskop Bugge, sterkt kritisk til at Christian Frederik ga opp krigen mot svenskene så raskt. I et brev til Pavels skrev han: *”Norge er endnu Norge, og Christian Norges Konge; og*

20 000 Nordmand bør det koste først, før det bliver annerledes.” – oppsiktsvekkende ord av en biskop!

RETTFERDIG SAK – RETTFERDIG KRIG

Slik omtrent prekte de fleste prestene, om vi skal vurdere det ut fra de talene som ble utgitt. Her er det riktig nok en mulig feilkilde: Kanskje var det de mest patriotiske som fikk talene sine trykt. Men hovedinntrykket er klart: Talene var sterkt patriotiske, ofte svenskfiendtlige, og med et klart politisk innhold. Prester og andre embetsmenn var faktisk de fremste patriotene i 1814. Mange brukseiere og storkjøpmenn var svært misfornøyd med danskene, og det politiske og økonomiske uføre den danske politikken hadde ført oss ut i. De kunne i grunnen godt tenke seg en union med Sverige. Blant vanlige folk, bønder, husmenn og arbeidere og deres familier, var vel ikke storpolitikken så viktig, bare de fikk sitt daglige brød og kunne leve i fred og fordragelighet. En ny krig mot svenskene var det siste de ønsket seg. Det var bare fem år siden forrige gang, og alle – især folket i grense-traktene – husket godt all elendigheten det førte med seg.

Norsk nasjonalisme, tillit til Christian Fredriks prosjekt og en dyp mistro til svenskene preget altså prestenes holdninger. Mange – men neppe alle – ønsket også demokrati og en folkevalgt konge. Krig ønsket de ikke, men flere innså at det kunne bli uunngåelig. Fra talerstolen forsikret de om at Norges sak var rettferdig, og formante folket til å stole på Gud. Noen – blant dem Nordahl Brun – beveget seg på grensen til krigshissing. Men å kalle det oppfordring til hellig krig, slik noen har gjort, er ikke dekkende. Det bør skjelnes mellom *hellig krig* og *rettferdig krig*.

Det finnes en etisk begrunnelse for rettferdig krig hos noen av predikantene, som sokneprest Ulrik **Bøyesen** i Lærdal. Han spør: I hvilken grad (*”hvorlunde”*) kan et folk, som plikten fører i kamp, vente seg den høyestes bistand og beskyttelse? Krig er et onde, men likevel noen ganger uunngåelig, sier Bøyesen. Staten har plikt til å beskytte seg selv og sine borgere mot angrep utenfra. Forsvar er nødvendig, og det er en plikt for innbyggerne

å bidra til dette. Den striden vi må kjempe, handler ikke om borgerkrig, hevn eller angrepskrig. Nei, vi slåss for ære, frihet og selvstendighet. Uten disse tre, blir vi slaver.

I dag kan det virke underlig at prestene var de ivrigste til å fremme prinsens politikk og oppildne til kamp for frihet og selvstendighet. Burde ikke de ha holdt seg til Skriftens ord, og forkynt evangeliet?

Prestene var embetsmenn og vant til å følge ordre fra dem som regjerte. I enevoldstiden var det best å adlyde herskeren, ellers lå man dårlig an. Det hadde vært kongen i København; nå var det prinsregenten. Men de var også godt orientert om hvilke tanker som rørte seg ute i verden, om den amerikanske uavhengighetserklæringen og idealene fra den franske revolusjon. Frihet, uavhengighet og menneskerettigheter var populære ord i tida. Mange av dem hadde også i sin studietid vanket i Det norske selskab i København, hvor man drømte og sang om norsk frihet og selvstendighet. Svenskene var man vant til å betrakte som fiender; det var mot dem nesten alle norske kriger var utkjempet.

PRESTENE PÅ EIDSVOLL

Blant de 14 prestene som møtte på Eidsvoll, regnes flertallet på ti som tilhengere av selvstendighetspartiet med Christian Magnus Falsen som leder. Det gjaldt f.eks. den meget taleføre og patriotiske bergenspresten Jonas **Rein**, prost Frederik **Schmidt** i Kongsberg, sokneprest Hieronymus **Heyerdahl** fra Stjørdal, prost Hans **Midelfart** fra Innherred og prost Peter **Hount** fra Berg ved Frederikshald. Fra Berg kom også bonden og haugianerpredikanten John **Sørbrøden**. Teologisk og kirkelig sto haugianeren og prosten langt fra hverandre, men politisk fant de sammen på Eidsvoll. Begge var f.eks. motstandere av den beryktede ”jødeparagrafen”. Det var for øvrig fire ledende haugianere blant eidsvollmennene, et uttrykk for at Hauge-vekkelsen allerede sto sterkt blant folk, til tross for embetsmennenes motstand. Saken mot Hans Nielsen Hauge selv ble først avgjort i 1814, etter at han hadde tilbrakt mange år i fengsel.

Fantes det unntak fra all denne massive støtten

til Christian Frederik og hans prosjekt? Ja, særlig én prest skilte seg ut på Eidsvoll, nemlig Nikolai **Wergeland**. Han hatet alt som var dansk og var tilhenger av unionspartiet, sammen med grev Wedel Jarlsberg, brukseier Løvenskiold, Peder Anker m.fl. Tre prester støttet Wergeland: Hans Jacob **Grøgaard** fra Nedenes Amt, Lars Andreas **Oftedahl** fra Rogaland og soknepresten til Veøy, Jens **Stub**. Grøgaard gjorde seg noe gjeldende på Eidsvoll; de to andre var forholdsvis anonyme. Unionistene var ikke nødvendigvis mindre patriotiske, men av realpolitiske grunner anså de en frivillig union med Sverige som det eneste realistiske alternativet. Det skulle de jo få rett i etter hvert. Noen fryktet nok også at Christian Frederik på sikt ønsket å fornye unionen med Danmark.

Fire av de femten medlemmene i den viktige konstitusjonskomitéen var prester; blant dem var Wergeland og Rein. Wergeland var godt forberedt og stilte på Eidsvoll med et forslag til grunnlov. Han støttet også ”jødeparagrafen” til tross for at de fleste prestene, og også grev Wedel, gikk imot den. Det har vært en utbredt oppfatning at det var uopplyste bønder og reaksjonære prester som fikk gjennom denne paragrafen. Med unntak av Wergeland var det i hovedsak høyt utdannede jurister og næringslivsfolk som talte for jødeparagrafen. To av de sentrale figurene på Eidsvoll, professor Georg Sverdrup og C. M. Falsen, støttet paragrafen. Mens flere av prestene talte varmt for både ytringsfrihet og religionsfrihet, særlig Midelfart, Rein og Hount.

DRØMMEN OM ET SELVSTENDIG NORGE

Oppsummerende må vi kunne si at kirken, især prester og biskoper, spilte en sentral rolle under forberedelsen og gjennomføringen av riksforsamlingen på Eidsvoll i 1814. De ikke bare adlød prins Christian Frederiks ordre; de fleste gjorde det med stor entusiasme. Det skyldes nok til dels embetsmennesenes ryggmargsrefleks om å gjøre som herskeren påbød; ellers ville de miste sitt embete. Men for mange av prestene lå det også et dypt personlig engasjement bak. De så situasjonen våren 1814 da Danmark hadde gitt fra seg Norge til Sverige, og Sveriges reelle hersker, Karl Johan, var opptatt med å knuse sin gamle sjef Napoleon, som en enestående mulighet til å skape et selvstendig Norge. Prins Christian Frederik var i denne sammenheng Guds utvalgte redskap til å virkeliggjøre drømmen om et fritt Norge.

Som vi vet, gikk det ikke prinsens vei, på sikt. Da krigen var tapt, og svenskene kom som seierherre, var det mange geistlige som var raske til å skifte mening. Litt for raske, kanskje. Christian Frederik sa f.eks. om sin gamle allierte, biskop Bech: *Han skifter mening like fort som han skifter linnet (skjorte)!* Det var da også biskop Bech som salvet Karl Johan da han ble kronet til norsk konge i Nidarosdomen i 1818. Da var Nordahl Brun allerede død; så slapp han i alle fall ydmykelsen av å delta ved kroningen av ”menneskeslakteren” Karl Johan. Litt morsomt da at det var Karl Johan som sørget for å reise et minnesmerke over den patriotiske biskopen i Bergen.

(Artikkelen er en lett bearbejdet versjon av et foredrag holdt under Reformasjonsseminaret på Ørland 24.4.2014)

ETTER KIRKEMØTET

– ET FORSØK PÅ Å SETTE SAMLIVSETIKKDEBATTEN I PERSPEKTIV

AV KNUT ALFSVÅG, PROFESSOR VED MISJONSHØGSKOLEN
KNUT.ALFSVAAG@MHS.NO

Kirkemøtet har bestemt seg: Det blir hverken forbønnsliturgi eller ekteskapsinngåelse for samkjønnede i Den norske kirke, i hvert fall ikke i denne omgang. Til tross for forsikringer på forhånd om at utfallet var helt åpent, virker det som om de som ønsket slike liturgier, var nokså sikre på at det ville de få. I hvert fall har det i ettertid virket som de oppfatter Kirkemøtets vedtak som noe i nærheten av et forsøk på å oppheve tyngdekraften.

Uansett blir det for snevert å forstå den dype splittelse Kirkemøtet avdekket, som en uenighet om samlivsetikk. Alle menneskers likeverd på tross av ulik seksuell orientering og nødvendigheten av å kunne inkludere alle i menighetsfelleskapene på en god måte er noe alle parter i denne debatten er helt enige om. Når det gjelder spørsmålet om hvilke praktiske konsekvenser en skal trekke av dette, er imidlertid de homofile selv innbyrdes like uenige som alle andre. Rent statistisk er problemet også nokså lite; visler av samkjønnede ville eventuelt dreie seg om noen få promille av de gudstjenester og kirkelige handlinger som gjennomføres i Den norske kirke i løpet av et år. Slike betraktninger burde tilsi at selv om vi kanskje ikke blir helt enige, burde vi kunne leve greit med kompromisser, slik vi gjør det på så mange andre områder i både kirken og samfunnet. Når det i denne sammenheng åpenbart ikke er mulig, tilsier det derfor at denne uenigheten egentlig dreier seg om noe annet og mer.

Blant annet dreier dette seg om folkekirkens framtid. Den norske kirke er vant med å være, og er organisert som, en majoritetskirke. I dette

ligger en åpenbar spenning som har vært der så lenge vi har hatt folkekirker; det er ikke uten videre gitt at det å bevare kirkens integritet på dens egne premisser og samtidig skulle være den samlende religiøse institusjon for de fleste er et prosjekt som har lar seg gjennomføre. Økende moralsk og religiøs pluralisering i befolkningen har gjort dette prosjektet mer spenningsfylt for alle vestlige folkekirker. Det er imidlertid ikke de dogmatiske spørsmål som her er blitt de mest problematiske, antagelig fordi de for mange ligger for langt borte fra dagliglivets problemstillinger til å oppleves som relevante og nærgående. I stedet er det etiske problemstillinger som er blitt de sentrale, og da særlig på felt hvor kirkens tradisjonelle standpunkt oppleves som invaderende i forhold til privatlivet hos folk flest. Derfor er det ingen tilfeldighet at det er problemstillinger relatert til kjønnsforståelse og samlivsetikk, som er blitt de problematiske når det gjelder å fastholde det folkekirkelige dobbeltprosjektet: Skilsmisse og gjengifte, kvinnelige prester, abortloven og spørsmålet om samkjønnet ekteskapsinngåelse er blitt de saker som har kommet til å dominere debatten om folkekirkens forhold til folket.

I alt vesentlig har kirken håndtert dette spørsmålet på en slik måte at den har latt den folkekirkelige tyngdekraften styre utviklingen. En har gitt rom for protesten og innvendingene fra dem som har ment at dette svekket kirkens integritet, og latt både prester og andre beholde eventuelle tradisjonsbundne og systemkritiske synspunkter. Men en har grepet inn om disse synspunktene ble så sterkt markert at de truet

den prestabiliserte harmoni mellom kirke og folk – Børre Knudsen-filmen er slik en interessant påminnelse om hvordan det gjerne har gått om en har gått for langt i utfordre denne harmonien.

Det er gode grunner for at dette er blitt slik, og mange av dem har med organisasjonspsykologi å gjøre. Den norske kirke er organisert som folkekirke, og vil som de fleste organisasjoner primært prøve å opprettholde seg selv, blant annet ved å rekruttere ledere som har dette som overordnet målsetning. Det er derfor ingen tilfeldighet at Bispemøtet er blitt den mest konservative institusjon i kirken, i den forstand at det er biskopene som sterkest forsvare folkekirken og går lengst i å gjøre det folkekirkeideologien krever av dem. Det er dette som er deres primære oppgave, og de ville sage over den grenen de sitter på, om de skulle prioritere kirkens integritet på en måte som truet dens identitet som folkekirke.

Det er denne folkekirkelige tyngdekraft Kirkemøtet nå har opphevd, og det er antagelig første gang et representativt kirkelig organ i nyere tid gjør dette på en så entydig måte. Antagelig er det også derfor dette har kommet så overraskende på dem som ønsket også en tilpasning av den kirkelige ekteskapstenkningen til statens ekteskapslov; dette var åpenbart ikke et ventet resultat. Kanskje følelsen av å være på parti med den folkekirkelige egenlovmessighet førte til at behovet for å begrunne den ønskede endring ikke ble tatt tilstrekkelig alvorlig; som det er blitt påpekt av mange, er både utredningen fra det bispemøteoppnevnte utvalget som skulle berede grunnen for endringen ("Sammen"), og bispemøtets eget vedtak i saken faglig sett nokså svake dokumenter. Mye tyder i hvert fall på at Kirkemøtets flertall har funnet at det fikenbladet som skulle dekke over tilpasningsstrategien, denne gang rett og slett er blitt for lite, og derfor ikke lenger har villet være med på ferden.

For de ivrigste forsvarene av tanken om samkjønnede vielser i kirken dreier imidlertid dette seg også om noe mer enn folkekirken. De har nemlig etter Kirkemøtet sluttet seg til den tanke som også Stålsett-utvalget var inne på, at om

ikke kirken kan vie alle, får den ikke vie noen; de vil altså ta vigselfretten fra kirken. Slik sett gjør de felles sak med de folkekirkekritikere som har hevdet at kirken må frasi seg vigselfretten fordi ekteskapsloven nå bygger på en ekteskapsforståelse som er kirken fremmed. Om dette er alvorlig ment, har vi her et sammenfall i standpunkt med helt ulike begrunnelser; det kunne være et argument for at dette på sikt kunne vinne fram. Men vi tar kanskje ikke helt feil om vi spør at folkekirkens ivrigste drabanter, biskopene, også her vil gjøre det de kan for å hindre en utvikling i en slik retning. Skal folkekirkekritikerne her få det som de vil, er de nok avhengig av drahjelp fra politikere som imidlertid har sitt eget dilemma å stri med. For hvordan skal religionsfrihetsprinsippet forenes med å ta støtten fra folkekirken når den ikke lenger gjør det folket vil?

Det finnes altså et prinsipielt forsvar for det samkjønnede ekteskapet, som er forankret i en antidiskrimineringsideologi som også kan tenke seg å utfordre folkekirketanken. En nøyer seg altså ikke med å argumentere for pragmatisk tilpasning til den statlige ekteskapslov, men argumenterer prinsipielt: Kirken skal ikke diskriminere noen. Det er imidlertid et svært problematisk standpunkt, både fordi det er selvmotsigende (en vil ikke-diskriminere ved å skille mellom dem som diskriminerer, og dem som ikke gjør det), og fordi det gjør felles sak med dem som opphever den tradisjonelle forståelse av sammenhengen mellom seksuelliv og forplantning, som all ekteskapstenkning i alle kulturer alltid har vært forankret i. På denne måten plasserer en seg inn i en mye mer omfattende debatt om forholdet mellom biologi og teknologi og spørsmålet om hvor viktig den tradisjonelle enhet mellom biologisk og sosialt miljø egentlig er for vår identitet. Det pragmatiske forsvar for en kirkelig nyorientering av samlivsetikken har prøvd å unngå denne debatten ved uttrykkelig å avvise tanken om at samkjønnedes ekteskapsinngåelse skulle gi dem reproduktive rettigheter (f.eks. "Sammen", s 73), og ved å vise til at etisk problematisk reproduksjonsteknologi, surrogati etc., drives fram helt uavhengig av kampen for

homofiles rettigheter. Det siste er åpenbart riktig, men neppe tilstrekkelig til at dette ikke også er et relevant perspektiv på homofilidebatten. Den ekteskapslov kirken eventuelt skal vie eller vel-signe på grunnlag av, gir samkjønnede reproduktive rettigheter, og det er ingen som har forklart hvilke mekanismer som eventuelt skal hindre den folkekirkelige tyngdekraft å slå gjennom i denne sammenheng; må homofile, for å kunne få gifte seg i kirken, gi avkall på sin lovfestede rett til å få barn?

Loven som gir samkjønnede rett til å inngå ekteskap, handler derfor ikke bare om homofiles rettigheter; den handler også om hvilket rom vi ønsker å gi dem som ser befruktning utenfor livmoren som et viktig, i noen tilfelle også et foretrukket, alternativ når det gjelder å sette barn til verden. Spørsmålet om dette skillet mellom sex og fruktbarhet i det hele tatt er forenlig med kristen skaperetro, er blitt reist, og det er ingen av antidiskrimineringsideologiens forsvarere som har gjort et seriøst forsøk på å besvare det. Dette er, som sagt, ikke en del av homofilidebatten i snever forstand; likevel er det egnet til å forundre at Den norske kirke går inn i en debatt om hvordan den skal forholde seg til ekteskapslov-revisjonen fra 2008, uten i det hele tatt å sette denne problemstillingen på dagsorden. Like forunderlig er det at de som her kan tenke seg å sette til side all tradisjonell ekteskapsforståelse, tilsynelatende ikke engang reiser spørsmålet om de på denne måten går deres ærend, som både av økonomiske og ideologiske grunner har et syn på teknologiens velsignelser vi i kirkelig sammenheng normalt ønsker å problematisere. Er det for mye å ønske at vi etter hvert også kan få disse problemstillingene opp på dagsorden? Eller vil prinsippet om "folkekirken framfor alt" også trumfe denne debatten?

Kirkemøtet viser oss at vi har en dypt splittet kirke, og det er ikke så vanskelig å forstå hvordan det er blitt slik. Kirken er organisert for å være

den religiøse institusjon for et religiøst og moralsk relativt homogent folk. Når dette ikke lenger er tilfelle, vet den derfor ikke hva den skal gjøre. Noen vil mene at i en slik situasjon må det kunne stilles radikale spørsmål om denne organisasjonsformen er den rette; er det i 2014 fremdeles naturlig å organisere forholdet mellom kirke og folk etter premisser som, selv etter den endrede relasjon mellom kirke og stat, i alt vesentlig fremdeles er de samme som de som ble fastlagt i 1537? Fordi den organisasjonsmessige oppdrift er innrettet på å forsvare status quo, vil det imidlertid gjerne være en iboende tendens til at de som stiller radikale spørsmål marginaliseres, og slik er det også i Den norske kirke. Dermed driver kirkeskuten videre mot nye utfordringer med et mannskap som er grunnleggende uenig om hvor kursen bør gå, og med et lederskap som åpenbart ikke makter å sette den på en måte som kan samle og gi ny frimodighet.

Det er to måter å håndtere denne situasjonen på. Enten kan vi fortsette å la kirkeskuten drive videre til de som ønsker å endre samlivsetikken, har tvunget sitt standpunkt gjennom, eller saken har mistet sin folkekirkelige oppdrift og brenner ut på grunn av manglende interesse i den offentlige opinion. Tross alt er det vel en grense for hvor lenge spørsmålet om hvor homofile (ikke) skal gifte seg, kan forvente plass på avisens førstesider. Eller vi kan ta på alvor at Den norske kirke er splittet, og begynne å diskutere om det er andre måter å komme til rette med dette på enn å vente til den ene part har overkjørt den andre. Ådne Njø hadde interessante tanker om dette i et LK-innlegg for et par nummer siden; er det noen som har mot til å tenke videre i retning av det han foreslår? Biskopene tør ikke ta i dette; det vet vi. Men kanskje andre kunne ta et initiativ til å få i gang en debatt om hvordan vi kan forholde oss til en kirke som er fundamentalt uenig med seg selv om hvor veien går videre?

FRA BOKFRONTEN

EIVIND MELAND: DET HELLIGE SOM KILDE TIL HELSE

EIDE FORLAG, 2012

JAN-OLAV HENRIKSEN OG KATHRIN PABST: UVENTET OG UBEDT.

PARANORMALE ERFARINGER I MØTE MED TRADISJONELL TRO

UNIVERSITETSFORLAGET, 2013

Det skjedde omtrent samtidig: Jeg fikk to bøker i hende med spørsmål om anmeldelse. Den ene skrevet av en professor i medisin – *Eivind Meland* – med en tittel som umiddelbart vakte interesse: *Det hellige som kilde til helse* (Eide forlag, 2012). Den andre skrevet av en profes-

sor i teologi og en etnolog – *Jan-Olav Henriksen og Kathrin Pabst* – også den med en appellerende tittel: *Uventet og ubedt. Paranormale erfaringer i møte med tradisjonell tro* (Universitetsforlaget, 2013). Det dreier seg om to på mange måter svært forskjellige bøker: Ulike fag, ulike tema, ulikt materiale, ulike målgrupper m.m. Men da jeg begynte å bla i dem, slo det meg med en gang:

De to bøkene ”samtaler” med hverandre. De er på mange måter ute i samme ærend. De deler en form for felles ”erkjennelsesledende interesse”: De ønsker å problematisere og utfordre etablerte, autoritetstunge tradisjoner og tenkemåter innenfor sine respektive fagområder. *Medisineren*

mistrives innenfor rammene av en snever naturvitenskapelig, evidensbasert og positivistisk farget medisin med overdreven tiltro til egne muligheter og tilsvarende svakt utviklet evne til selvkritikk. *Teologen og etnologen* mistrives innenfor rammene av en ”repressiv ortodoksi”

som investerer all energi i klargjøring av ”læren” og ”begrepene”, men ikke makter å ta menneskers autentiske (religiøse) erfaringer på alvor. I begge tilfeller – både i medisinen og i teologien – er resultatet ifølge forfatterne det samme: Livsrommet krymper. Man risikerer å forarme tilgangen til de erfaringer og livsmuligheter som vår eksistens faktisk rommer. Under trykket av hegemoniske tradisjoner og fortolkninger reduseres virkeligheten på måter som er til skade både for folkehelsen og for mangfoldet og vitaliteten i den religiøse erfaring.

I dette felles anliggende merker vi markerte tidstypiske (?) impulser i retning ”oppbrudd” og

”frigjøring”. Forfatterne gir næring til en slags grenseoverskridende bevegelse. De søker mot en større virkelighet. Og som leser blir jeg nysgjerrig: Mon tro hvor det bærer hen?

Som man vil forstå: Det dreier seg om bøker som adresserer problemer og utfordringer med betydelig format. Derfor virvles det også opp en hel rekke grunnleggende erkjennelsesteoretiske, vitenskapsfilosofiske og kulturanalytiske spørsmål. Oftest poengtert og kortfattet drøftes synspunkter fra en lang rekke filosofer, teologer, naturvitere og samfunnsforskere. Men framstillingen oppleves ikke som overlesset, snarere ganske lettest og innimellom bort imot underholdende. Hvorfor er det slik? Flere faktorer spiller åpenbart sammen. Ikke minst tror jeg det har å gjøre med dette: Forfatterne er personlig og eksistensielt engasjert i møte med sine tema. Omfattende kunnskaper og egne erfaringer møter hverandre og skaper tekster som er interessante og utfordrende å lese. Det er ikke mulig her å redegjøre for alt som tas opp. Men en presentasjon av hovedinnholdet i de to bøkene kan se omtrent slik ut:

Eivind Meland er professor i allmenmedisin ved UiB og har 35 års erfaring fra praksis som allmenlege. Å si at han skriver ”med erfaringens tyngde” om helsevesenets utfordringer, er ingen overdrivelse. Desto mer interessant er det å lytte til hans analyser. Boka har 4 hovedkapitler: (1) *Religiøsitet i samfunn og helsevesen*; (2) *Helse og Omvendelse*; (3) *Helse som komplementaritet*; (4) *Helse og moral*. En rekke konkrete utfordringer tas opp til drøfting i kapitlene. En gjennomgående hovedsak er imidlertid en til dels skarp kritikk av den tradisjonelle skolemedisinens selvforherligelse og helsevesenets mangler. Dette går som en rød tråd gjennom boka og formuleres ofte i spenstige polemiske vendinger av typen: *”Folkehelsen kan ikke ivaretas av en intolerant og epidemiologiske orientert kommando-medisin som vet folks beste.”* (126) Hans hovedanliggende er imidlertid ikke kritisk, men markert kreativt og konstruktivt. Det kan sammenfattes i følgende: *Å (re-)etablere det hellige som kilde til helse*. Hva slags medisinsk ”prosjekt” er dette? I sentrum står overbevisningen om at det midt i det alminnelige

menneskelivet slik det leves av ”folk flest”, finnes en type hellighetserfaring som har grunnleggende betydning for menneskers kroppslige og mentale helse. Det finnes en *grenseoverskridende dimensjon* i vår erfaring, en dimensjon som tradisjonell vitenskap ikke har tilgang til, men som er åpen og tilgjengelig for vår erfaring. Gjennom *sansenes åpenhet* og *”en fordringsløs tilstedeværelse i vårt liv”* (41), kan vi bringes i kontakt med en kilde til liv, mysteriet i ”det som gir oss livet” (19). Dette er ”det hellige”. Meland kan derfor si at ”..vi er ’hellig’ forbundet med universet” (54), og dette hellige bånd kan erfares i elementære menneskelige fenomener som grunnleggende tillit, takknemlighet, nåde og ærefrykt. En kultur og et helsevesen som i sekularismens navn systematisk neglisjerer og/eller latterliggjør slike erfaringer av ”det hellige”, representerer etter Melands oppfatning en trussel mot folkehelse.

Meland er påpasselig med å understreke at han ikke er ”misjonær” for noen bestemt religion eller gudstro. Han insisterer på å argumentere fram et *allmennreligiøst prosjekt*. Erfaringer av det hellige forstås som et grunntrekk i menneskets tilværelse og kalles et ”allmenn-fenomen” (41). Han kritiserer derfor ikke bare sekularismens avvisning av ”det hellige”. Like tydelig er kritikken av tendenser og tradisjoner innenfor kirkelig og teologi som ønsker å monopolisere hellighetserfaringer og knytte disse til bestemte former for religiøs tro. Begge disse posisjonene – både den selvsikre sekularismen og den dogmatiske religiøsiteten – trenger å ydmyke seg og dernest åpne seg for det verdifulle i motpartens innsikter og for det historisk kontingente og relative i eget kunnskapstilfang. I argumentasjonen for denne posisjonen støtter Meland seg tungt på en rekke kjente filosofer, ikke minst K. E. Løgstrup, H. Skjervheim, C. Taylor, J. Habermas. Samtidig artikulterer han en tydelig egenstemme, og knytter analyser og argumentasjon tett opp til en rekke velkjent og konkrete utfordringer i norsk helsevesen. Dette gjør teksten interessant, konkret og perspektivrik på samme tid. Her er mye å lære og adskillig å tenke videre på. Hvordan skal helsevesenet forvalte ”det hellige som kilde til helse”? Hvordan etableres den kritiske medi-

sinske instans (norm) som veileder mot erfaringer av "det hellige"? Hvilke individuelle og sosiale praksiser vil legen og annet helsepersonell fore-skrive for en pasient som har mistet kontakten med "ærefrykten for livet" og kjenner seg ute-stengt fra "sansenes åpenhet" og "en fordringsløs tilstedeværelse" i livet? Det er grunn til å vente i spenning på hvilke virkeligheter som vil åpne seg dersom dette prosjektet skulle få praktisk-medisinsk gjennomslag.

Noe av det samme slår meg i møte med boka "*Ubedt og uventet*". Hvor er forfatterne på vei? De ønsker å stille seg åpne for "...at livet er større..." (182) og "... at virkeligheten er mer..." (188). Men hvilke virkeligheter beveger de seg inn i når de vil legge "den repressive ortodoksi" bak seg og gi seg de grensesprengende, paranormale religiøse erfaringene i vold? For det er dette det handler om. Det vil si: Forfatterne ønsker å ta slike erfaringer på dypt alvor og undersøke hvordan personer som gjør slike (uventede og ubedte) erfaringer, tolker disse og lever med dem. Dette er bokas hovedanliggende. I samsvar med dette er presentasjonen av materialet deskriptiv med utgangspunkt i de to faglige tradisjonene religionsvitenskap og kulturvitenskap (14). Forfatterne vil løfte fram og beskrive så troverdig og nyansert som mulig en type erfaringer som ellers oftest "går under radaren" og forblir uartikulert både i akademisk og praktisk-kirkelig sammenheng.

Av flere grunner sympatiserer jeg med dette utgangspunktet og det prosjekt forfatterne har gjennomført. Både sett fra et kirkelig ståsted og med tanke på akademisk religionsforskning er det all grunn til å lytte til folks religiøse erfaringer og ta disse på alvor. At forfatterne fokuserer på en type tematikk som er underbelyst i tradisjonell akademisk teologi slik vi kjenner den, er ganske åpenbart. Det er derfor både interessant og utfordrende å følge presentasjonen av stoffet. I tur og orden presenteres informantenes erfaringer i forhold til fenomener som "varme hender" (kap 2); engler (kap 3); truende eller onde "ånder" (kap 4) og "kontakt med døde" (kap 5). I bokas innledning (kap 1) presenteres prosjektets og forfatternes bakgrunn, mens det

avsluttende kapittel (kap 6) åpner opp for perspektiverende refleksjoner i forhold til nåtidskulturen, helsevesenet og kirken.

Forskerne har gjort dybdeintervjuer med 17 personer som i varierende grad har gjort den omtalte typen paranormale erfaringer. Felles for informantene er at de i utgangspunktet har en positiv tilknytning til kristen tro og praksis. Minst 4 av dem har også teologisk utdanning og erfaring fra prestedtjeneste. Med dette utgangspunktet er det interessant å få innsyn i hvordan informantene "forhandler" (= fortolker og forholder seg til) denne typen erfaringer i lys av de tolkningsressurser som er tilgjengelige i kristen tradisjon og trospraksis (23;166ff). Slik jeg leser beretningene, avtegner det seg tre trekk som ganske gjennomgående: For det første har de paranormale erfaringene meldt seg "uventet og ubedt"; de kommer ikke som resultat av målrettet forberedelse eller intens lengsel. For det andre har man på ulike måter integrert erfaringene i sin egen tros- og livsforståelse og lever med dem som "gave" eller "kall" fra Gud. Og for det tredje har de fleste opplevd at det er liten hjelp å få i tradisjonell teologi og religiøs praksis når det gjelder å fortolke erfaringene. Derfor artikuleres de sjelden åpent, men lever sitt liv i det stille. Dette siste – mangelen på kirkelig anerkjennelse og teologisk tolkningshjelp – trigger forfatterne, ikke minst teologen. Derfor inneholder boka også markerte kirke- og teologikritiske passasjer. I sentrum for polemikken står særlig to forhold. For det første kritikken av en ensidig intellektualiserende kristendomsforståelse som investerer sterkt i troens kognitive dimensjoner og (dermed) utforming av "rett lære". Troen blir da hovedsakelig å forstå som tilslutning til et bestemt tankeinnhold. En slik tilnærming er reduksjonistisk. Kroppen, affektene og erfaringene får ikke plass, og dermed "krymper" det livsrom som troen skal åpne for. Jeg er usikker på hvor godt denne kritikken treffer. Den har utvilsomt noe for seg. Men samtidig: Når jeg ser meg omkring i kirkelandskapet anno 2014 er det – for å si det forsiktig – ikke lett å gjenkjenne det bildet som tegnes. Lever vi i en "norsk kristen virkelighet" preget av

en tradisjon som er overdrevent opptatt av troens kunnskapsinnhold, "... som har lagt stor vekt på dogmets tilstrekkelighet, og som har avvist alt som ikke bidrar til å tro på det" (183)? Jeg har vanskelig for å kjenne meg igjen. Så langt jeg kan se er verken pietistisk farget vekkelseskristendom eller karismatisk orientert menighetsliv eller en gjennomsnittlig norsk folkekirkevirkelighet overdrevent opptatt av "kirkelig lære", og med det utgangspunktet overdrevent skeptisk til religiøs erfaring. Man kunne fristes til å hevde at noe bort imot det motsatte er tilfelle. Og i alle fall er jeg overbevist om følgende: Dersom kirken og teologien skal bevege seg mot et åpnere, mere nyansert og mere tolkningskompetent møte med religiøse erfaringer, er et avgjørende viktig element i strategien nettopp et *grundigere* arbeid med den kristne tradisjonens trosinnhold og *dypere innsikt* i den rikdom som tradisjonens klassiske trospraksiser rommer.

Dette berører i sin tur det andre kritiske hovedmomentet som forfatterne fokuserer, nemlig forståelsen av erfaringens status og funksjon i møte med kirkens lære/dogme. Det er ikke vanskelig å dele forfatternes engasjement for å ta folks erfaringer på alvor. Det er heller ikke vanskelig å gi dette anliggende en god teologisk begrunnelse. Men hvis jeg leser teksten rett, argumenteres det her for en type markert rangordning som etter mitt skjønn blir problematisk: Erfaringen representerer det opprinnelige; den kommer først og er grunnleggende. Læren/dogmene kommer etterpå og må forstås som

sekundære tolkningsforsøk, en type etterrasjonalisering (180–188). Risikerer man ikke med en slik forståelse å miste grunnleggende hermeneutisk innsikter av syne? Og hvordan blir det mulig å ivareta og artikulere en teologisk begrunnet normativitet som gir grunnlag for kritiske vurderinger i møte med mangfoldet av religiøse og paranormale erfaringer? Det er ikke rimelig å forvente at en bok som denne tar opp slike tema til bred drøfting. Det ligger utenfor prosjektet. Men den kritikk og de refleksjoner som presenteres med adresse til kirken/teologien, etterlater viktige spørsmål som det er av stor betydning å arbeide videre med. Hvis det er slik at det (ennå) finnes "en repressiv ortodoksi", hvor går da veien når den nå for alvor løsner sitt grep?

De to bøkene jeg har omtalt er hver på sitt vis uttrykk for en tid preget av dyptgående samfunnsmessige og kulturelle endringer. Etablerte virkelighetsforståelser er i bevegelse. Modernitetens hegemoniske og stundom ganske arrogante "vitenskapelige rasjonalitet" er under press. Et "såret cogito" åpner veien for alternative og mer "ydmyke" epistemologiske posisjoner. Det merkes både i medisinen og i teologien. De to bøkene gir interessante bilder av noen av de utfordringer som møter oss når åpningen mot transempiriske og religiøse virkelighetsdimensjoner melder seg med større tyngde og relevans.

Leif Gunnar Engedal

KNUT ALVSVÅG OG JOAR HAGA (RED.): HVA BETYR DET?

– LUTHERS KATEKISME I TROSOPPLÆRINGEN

PRISMEBOK NR. 7. IKO-FORLAGET 2013.

ISBN 978-82-8249-108-2. 216 SIDER. KR 350.00

Denne boken gir oss noen dyddykk i katekismens virkningshistorie, med sideblikk til Den norske kirkes trosopplæringsplan *Gud gir – vi deler*, Oslo 2010. Ifølge Vårt Land 25/11-2013 er boken finansiert ved trosopplæringsmidler. På side 19 i boken antydes det at artiklene er del av et forskningsprosjekt.

11 teologer, de fleste i 40-års-alderen, gir oss innblikk i sin forskning og utblikk til katekismen og trosopplæringsplanen. Flere av de yngre kommer med voldsom kritikk av planen. Og når det gjelder katekismen, mener de fleste at den ikke kan overføres fra 1500-tallet til vår tid.

Det spør om denne boken oppleves fruktbar av dem som har sentralt ansvar for planen, og av dem som utarbeider lokale planer i menigheten. Planen får til dels drepende kritikk, særlig av de yngste bidragsyterne. Et par bidragsytere refererer bare planen, mens et par fremhever positive sider ved den.

Men uansett er det tillitsvekkende at det er investert trosopplæringsmidler til denne artikkelsamlingen. Artiklene provoserer og utfordrer til å fokusere på Luthers katekisme i trosopplæringen.

1. PRESENTASJON AV BOKEN

Inge Lønning rakk å skrive forord til boken før han døde i påsken 2013.

Lønning fremhever at katekismen ”er blitt

stående som selve identitetsmarkøren” for konfesjonell lutherdom. Den ”var ment som et våpen i felttoget mot uvitenhet, sløvheter og moralsk likegyldighet. Og sist, men ikke minst, mot fraværet av kunnskap og kjennskap til kristen-troen.” (7) Dette er toner som knapt kommer fram i resten av boken, der katekismen oftest tolkes som en refleks av Luthers samtid.

Men Lønning slår også an toner som vi finner igjen hos flere bidragsytere: ”I forhold til Gud er vi mottagere og aldri noe annet enn mottagere.” (8) Dermed blir den kristne kjærligheten en enveiskjærlighet fra Gud til oss. Tjenesten og forklaringens ”å frykte og elske Gud så vi ...” blir hengende i luften.

Som innledning og lesehjelp, gir Joar Haga sitt resymé av hver artikkel. Han kaller innledningen: ”*Hvordan oppdra lutheranere i det 21. århundre?*”

Tre bidrag fordyper seg i hver sitt enkelttema i Lille katekisme:

- Ragnar Skottene skriver om nåden og evangeliet i forklaringen til tredje artikkel.
- Åse Margrethe Berger Cameron skriver om fornyelse av skriftemålet i trosopplæringen.
- Knut Alvsvåg skriver om katekismens pedagogikk.

De andre artiklene preges av det spesielle interessefelt som forfatteren fokuserer planen og katekismen gjennom. Jeg nevner de ulike fokusene i historisk rekkefølge:

- Joar Haga fokuserer gjennom fryktens rolle i Luthers trosopplæring.
- Oddvar Johan Jensen fokuserer gjennom Luthers bruk av bilder og sanger og prekener.
- Ådne Njå fokuserer gjennom Luthers pedagogiske forståelse av messen.
- Eivor Andersen Oftestad fokuserer gjennom en begravellespreken fra 1599.
- Sivert Angel fokuserer gjennom Lucas Osian-ders katekismeundervisning omkring år 1600.
- Joar Haga har også en artikkel hvor han fokuserer gjennom sokneprest Niels Tøxens konflikt med Brorson om innføringen av Pontoppidan på 1740-tallet.
- Marius Timmann Mjaaland fokuserer på katekismepugget gjennom gjentagelsens

hemmelighet i Kierkegaards skrifter 1844-1860.

- Roger Jensen fokuserer gjennom nyere pilegrimskultur.
- Bård Eirik Hallesby Norheim fokuserer gjennom det nye fagfeltet ungdomsforskning.

Det er løfterikt å oppleve grundigheten og interessefeltene hos den yngre generasjonen av teologer, og flott å se at den eldre garde holder stilen. Alle bidragsyterne er grundige og meget kunnskapsrike innen sine felt.

2. EN FRISK BLOMST!

Jeg leser med et ønske om at disse forskerne - med all sin kunnskap og innsikt - kunne rydde bort alle historiens kvister og torner, så Lille katekisme kunne dale som en frisk blomst ned i trosopplæringsplanen og ned i familiene, slik at barn og voksne kunne si: "Takk for denne gaven! Den åpner Guds farshjerte for oss. Slik vil vi snakke sammen i vår familie, og slik vil vi tro og leve sammen, og slik vil vi vise kjærlighet til hverandre og alle, og slik vil vi gjøre opp når noe er gått galt."

Bidragsyterne graver bakover i katekismens historie, og graver dypt i sine spesielle interessefelt, men graver de langt nok tilbake? Det er påfallende de fleste yngste bidragsyterne forstår katekismen ensidig i ortodoksiens og pietismens botskategorier: Haga 41 år, Angel 41 år, Oftestad 42 år, Mjaaland 43 år, Njå 44 år + Cameron 50 år. Men hos de "eldre" bidragsyterne finner vi stort sett et mer variert syn: Roger Jensen 46 år, Alfsvåg 59 år, Oddvar Johan Jensen 64 år og Skottene 66 år. Og det er disse som tydeligst graver helt tilbake til katekismen slik Luther skrev den.

Luther skrev Lille katekisme til foreldre med barn i alle aldre, for å stimulere til felles tro og bønn og samtale i familien. Katekismen er båret av en lys og vennlig tone: Vi kan trygt og tillitsfullt be til vår Far, slik barn kommer med alt til kjærlige foreldre. Gud vil at alle skal få så mye å spise at de kan være glade og fornøyde. Gå glad til ditt arbeid, og syng gjerne en sang, for eksempel om de ti bud. Det gamle menneske skal druknes ved daglig anger og bot, i stedet skal et nytt menneske komme frem og oppstå hver dag.

Dette nye menneske skal leve evig for Gud i rettferdighet og renhet. Skriftemålet er med, men det skal ikke gjøres til en plage (!).

Både trosopplæringsplanen og denne artikkelsamlingen kunne hatt godt av å konkretisere det positive livet som katekismen legger opp til, ikke minst i forklaringene til de ti bud:

Vi trenger ingen annen Gud enn vår himmelske Far. Ham, og bare ham, skal vi frykte og elske og sette vår lit til. Vi kan rope til ham i all nød, be, lovprise og takke ham. Vi holder hans ord hellig, og hører og lærer det gjerne. Vi gjør ære på våre foreldre og foresatte, vi hjelper dem og er lydige mot dem, elsker og respekterer dem. Vi tar vare på hverandres liv og helse. Ektefeller elsker og ærer hverandre. Vi gir hverandre trygghet og hjelper hverandre frem. Vi unnskylder hverandre, snakker pent om hverandre og tar alt i beste mening. Vi hjelper og støtter hverandre så alle kan ha sitt i fred og oppmuntrer hverandre til å være trofaste.

Sånn vil Gud ha det, og sånn vil vi ha det. Når vi ødelegger for Gud og for hverandre, kan vi si det som det er og be om tilgivelse. Når vi har rotet oss bort, vil Gud gjerne ha oss hjem igjen, til et godt forhold til ham og til hverandre.

Dette er verdier som er tidløse. De kan ikke arkiveres som et historisk aktstykke fra 1500-tallet. Her ser vi at Luther hadde et mye mindre selvopptatt sikte enn bare den enkeltes bot. De ti bud er kjærlighetens ti bud, plassert etter morgenbønnen. Ved å syng om budene på vei til arbeidet, settes dagsorden for livet i Guds skaperverk denne dagen.

3. FRA FAMILIEKATEKISME TIL LÆREBOK

I ettertiden har det tydeligvis falt tungt å skulle forholde seg til en katekisme for barnefamilier som bekjennesskrift. Katekismen ble snart redigert og omskrevet både til læreskrift og skolebok (Haga 32 og 87 og Oddvar Jensen 66 og 77). Og da ble pugget nærliggende, et skikkelig strev, selv om Mjaaland forskjønner det med ord som "gjentagelsens hemmelighet".

Familierammen ble tatt bort, og barnas spørsmål til foreldrene ble gjort til overskrifter på avsnittene barna skulle lære utenat. Morgen- og

aftenbønn og bordbønner ble tatt bort, altså de stedene Budene, Troen og Fadervår skulle innøves, og hustavlen ble tatt bort, altså de livsområdene hvor Budene, Troen og Fadervår skulle utøves. Eksempel på denne avkortingen av katekismen er Pontoppidans katekismeforklaring fra 1737 og Bispemøtets katekismeutgave i Norsk salmebok 2013 (Se Luthersk kirketidende 20/2012 side 491–492).

I den reduserte katekismen er altså rollene endret. Barna er blitt objekter for trosopplæring i stedet for deltagere i familiens trosliv og bønneliv. At Luther lot barna blir kjent med hvordan voksne kan skrive, og hvilke plikter foreldrene har ut fra Det nye testamente, viser hvordan han løftet barna opp til likeverd i trosfellesskapet.

De som legger opp kristendomsundervisning etter katekismens disposisjon, erfarer at det tar lang tid før de kommer fra budene til evangeliet og troen. Katekismen legger opp til at Budene, Troen og Fadervår skal brukes hver dag, og så råder forordet til å forklare det som er dagsakturet, for eksempel det syvende bud om tyveri.

4. HISTORISK AKTSTYKKE ELLER LEVENDE BEKJENNELSE?

I boken skjer det gjennomgående en distansering fra Lille katekisme: ”Man kan saktens hevde at man ikke kan sette opp 1500-tallets standard som norm for den kirkelige undervisning i det 21. århundre...” (Bokens bakside) ”Den ble ikke skrevet som en tidløs instruksjon. ... vår tid er annerledes.” (Haga 9) ”Våre spørsmål er annerledes enn fortidens spørsmål. Vi spør om identitet, de spurte etter frelse.” (Angel 20) ”Vår tids utfordringer og livsvilkår er annerledes.” (Oftestad 61) ”Jeg tar for gitt at deler av den foreslåtte skriftestamtalen i form er foreldret.” (Cameron 108) ”Like lite som den kateketiske tradisjon i dag er levende, like lite kan det derfor være et prosjekt å søke å reetablere katekismens plass og rolle.” ”Den lille katekisme representerer inn-

øvelse og ikke innføring. Nettopp det binder katekismen til dens egen samtid, samtidig som det fjerner den fra vår.” (Roger Jensen 115 og 133)

For den som vil distansere seg fra katekismen, kan en henge seg opp i overskriften: ”Hvordan en far skal ...” og ta det som uttrykk for en patriarkalsk struktur. Men det kan jo hende at den religiøse oppdragelse av barna først og fremst ble gjort av mødrene, den gang som både før og nå (2 Tim 1,5). Kanskje skrev Luther slik for å hente fedrene inn i den religiøse oppdragelse i hjemmet. I dag er det naturlig å skrive mor og far.

Et annet felt er arbeidslivet. Luther hentet inn bibelord til slaver og herrer og brukte dem om arbeidslivet. Hvis en ser på innholdet i formaningene, så gir de aktuelle utfordringer inn i vår tids arbeidsliv. Men vi kaller ikke partene for slaver og herrer lenger – med eller uten god grunn!

Dersom vi leser katekismen som en refleks av Luthers samtid, mister vi av syne at katekismen betydde en revolusjon av Luthers samtid, med sterke ettervirkninger langt opp i vår tid. Katekismen må leses som revolusjon, ikke som refleks. Det var i fortvilelse over samtiden Luther skrev katekismen, og han startet med å reformere fra bunnen av, i familielivet som samfunnets grunncelle. Fortvilelse over mangel på kristen kunnskap må ikke få oss til å miste troen på familien i trosopplæringen. Vi må gjøre som Luther og satse akkurat der.

Dersom vi graver oss helt tilbake til Luthers katekisme fra 1531, tror jeg vi vil oppdage at den er så livsnær at den blir tidløs. Det er ikke mye velvilje og mange fotnoter som skal til for at katekismen kan bli en levende bok også i vår tid.

For kommentarer til bokens enkelte kapitler, se www.lillekatekisme.no.

Harald Kaasa Hammer

SØNDAGSTEKSTEN

ØYSTEIN I. LARSEN - EGIL MORLAND - SABINE KJØLSVIK - PER KRISTIAN HOVDEN SÆTRE

APOSTELDAGEN / 6. SØNDAG I TREENIGHETSTIDEN - 7. SUNDAG I TREEININGSTIDA
OLAVSDAGEN/OLSOK - 8. SUNDAG I TREEININGSTIDA

APOSTELDAGEN / 6. SØNDAG I TREENIGHETSTIDEN

20. JULI 2014

Prekentekest: Luk 5,1–11

Lesetekster: 1 Mos 12,1–4 / Rom 1,1–7

Liturgisk farge: Grønn

BETRAKTNING

”Nordmenn kjenner ikke Grunnloven

Den massive feiringen av Grunnloven viser et vakuum, mener forsker Ingvill Thorson Plesner. – Det som tidligere samlet folk, fungerer ikke så godt som samfunnslim lenger. Grunnloven er blitt det nye limet, men nordmenn bryr seg ikke nok om innholdet, hevder hun.” (Oppslag i Vårt Land 18. mai, illustrert med et bilde av stortingspresidenten som høytidelig bærer det originale grunnlovsdokumentet opp i Rikssalen på Eidsvoll)

”grunnlov det sett av bestemmelser som konstituerer et lands politiske system og regulerer særlig viktige sider ved dets funksjonsmåte.” (Store norske leksikon)

Feiringen av året for 200 år for Grunnloven gir atskillige tanker om paralleller mellom denne anledningen og kirkens årlige stopp ved Aposteldagen. Tilblivelsen av sitt eget grunnlagsdokument og våre egne ”grunnlovsfedre” – apostlene.

Kirkens symboler – deriblant Den apostoliske trosbekjennelse – er kanskje mer symbolpolitikk for mange, også i gudstjenesteforsamlingen. Mer enn et uttrykk for aktuelle realiteter?

TEKSTEN

Lukas er i full gang med Jesus-fortellingen før han kommer til kallelsen av den indre kjerne av medarbeidere. Denne avgjørende hendelsen skjer midt i hverdagslivet på arbeidsplassen deres som fiskere.

Etter en innledning som tegner Jesus som en allerede kjent skikkelse som står i en sammenstimlet folkemengde, etablerer han en talerstol i Simons båt og taler og underviser dem i Guds ord, 5,1–3. Så sviner folkemengden ut i bakgrunnen for det som skjer mellom Jesus og Simon Peter. Jesus går inn i rollen som leder og notbas på båten, til tross for fagmannen Peters innvending. ”På ditt ord” kan være en ansvarsfraskrivelse, men er vel helst et uttrykk for lydighet mot Jesu ord, en anerkjennelse av ham som *epistates* – en mester. Ordet for garn, *diktya*, er flertall (garna eller garnene). Det ble ofte fisket med tre garn, slik det er forklart nærmere i ord-

forklaringene bak i den nye oversettelsen, under oppslagsordet *fiske*. Antagelig ble det eventuelt brukt ulike garntyper i nattemørke og i dagslys. De grove nattegarnene skulle i enda mindre grad gi håp om resultat på dagtid. Så bygges fortellingen opp mot det punkt at Peter ser sin uverdighet i møte med det guddommelige under. Jesus taler forferdelsen hans til rette og reiser ham, og Jakob og Johannes, opp til en ny livsoppgave: Fange mennesker. Ordet som brukes, *zágrea: fange levende*, erstatter det vanlige ordet for fiske...

Den store fangsten og båtene og utstyret ligger bak dem. Foran ligger en oppgave som sprenger alle hverdagens grenser.

PREKEN

De nye tekstrekkene for aposteldagen følger i tidligere spor: Det handler om kallelseberetninger til de særskilte kall, som grunnlegger av det utvalgte folk, profetenes oppdrag og den kristne kirkes utvalgte grunnleggere. Samtidig er dette et oppdrag som gis videre i kirken; jfr. 2. rekkes lektietekst: Talen til de eldste fra Efesos, Apg 20. Det er vanskelig å høre disse tekstene uten å kjenne at det er en utfordring og kall til alle Jesu etterfølgere, slik vi hører Misjonsbefalingen i Matt 28,18. Men på denne dagen i kirkeåret hopper vi ikke over "grunnlovsfedrene" våre. Kirken hviler på "apostlenes og profetenes grunnvoll" (Ef 2,20). De fikk et oppdrag og en autoritet som førsteledd i rekken av vitner som er under press. Vi er eklektikere og i en jungel av postmoderne synsing som spør om dette og hint er viktig for meg. Paulus bestemmer apostelfunksjonen sin slik: "Paulus, Kristi Jesu tjener, jeg som er kalt til apostel og utvalgt til å forkynne Guds evangelium." Den tilhørende fotnoten i Bibelen vår fortsetter slik: "Apg 9,15; Gal 1,15. apostel en utsending med fullmakt til å tale på vegne av sin herre. Brukes vanligvis om de 12 disiplene Jesus valgte ut, men også om enkelte andre."

Apostlenes og profetens grunnvoll. Vi må tåle en levende og nærgående debatt om hva som hører til grunnvollen. Erfaringen gjennom kirkens historie har vist oss at rommet for endring og fornyelse var mer nødvendig og større

enn vi umiddelbart tenkte. Hva hørte fundamentalt til grunnvollen, og hva hørte til bygget over? Debatten om språklig og innholdsmessig fornyelse av grunnloven vår har klare paralleller til våre kirkelige debatter. Slik var det for Jesus. I slutten av vårt kapittel gir han oss lignelsen om vinen og skinnsykkene. Så skal vi også få glede oss over at vi tilhører en evangelisk luthersk kirke, denne dagen. Det allmenne presstedømme får holde kallet og utfordringen til kirkens grunnlovsfedre opp for en hver som har krøpet ut av dåpens bad. Vær ikke redd! Fra nå av skal du fange mennesker – levende.

PREKENSKISSE

Grunnlovsjubileum – for vårt land

Grunnvollsdag - for vår kirke

Grunnkurs - for våre liv – Ny Retning, nytt liv.

Livet kan bli nytt fra nå av, nr 695.

GUDSTJENESTEN

Langs de linjer som er skissert ovenfor, kunne vi kanskje bruke fedrelandssalmen. Her er både livsgrunnlag og livsoppgave i de siste versene. Nr 757.

ØYSTEIN I. LARSEN
BISKOP EM.

OEYSTEININGAR@GMAIL.COM

7. SUNDAG I TREEININGSTIDA

27. JULI 2014

SETT OG HØYRT

Preiketekst: 1 Mos 16, 1–13

Lesetekstar: 1 Job 4, 7–10 og Luk 15, 1–10

Salme: Lær meg å kjenne dine veie (NoS 319)

Liturgisk farge: Grøn

Eg vedgår likegodt med det same at eg har vore skeptisk til nokre av preiketekstane frå GT. Dette er ein av dei. Det er lett å spora av, anten det gjeld israelar og palestinar, ekteskapsforståing – med tilhøyrande surrogati – eller skikkar som ikkje akkurat lyfte opp kvinners verd. Eller slaveri. Sara hadde opplevd sin del av dette (Gen 12, der vi også får eit hint om kvifor Hagar er hos Abram). Utfordringa til predikanten er at det ikkje vert ei sann gudsteneste dersom evangeliet ikkje vert forkynt, og samtidig skal vi ikkje hoppa over eller sjå bort frå den tildelte teksten. Bruk litt tid før denne preika (også) til å tenkja over kva Gud vil med teksten, og kvar du vil med preika. Finst det ei hovudsak å formidla til kyrkjelyden i 2014 frå denne ræe teksten?

Dei andre tekstane handlar om at Gud ser dei som andre overser, og at det ligg til hans vesen å leita etter den eine som fell utanfor. Men anten vi er i eller utanfor det gode selskapet, så gjeld det for oss alle det som Johannes skriv i leseteksten: Initiativet ligg hos Gud. Kjærleiken er ikkje det at vi har elska han, men at han har elska oss og sendt Son sin til soning for syndene våre. Det var ”mitt” ord i dei mange helsingane vi skreiv til kvarandre i Lagssongboka.

KONTEKST OG TEKST

Det kan vera nyttig å repetera historia om Abraham. Ho er spennande og innhaldsmetta. Det er dessutan lett for å gå i surr i dei mange

lovnadene Abraham fekk. To avsnitt handlar om Hagar og Ismael (kap 16 og 21). Vår tekst kjem etter Abrahampakta i Gen 15, men før Herrens gjesting i Gen 18 – udøyeleggjort (også) i Andrej Rubljevs ikon. Ismael er ikkje ei oppfylling av lovnadene (Gal 4, 21 ff). Orda frå engelen til Hagar er ikkje knytte til frelsessoga, ikkje til landet og ikkje til paktene.

Det er eit lite mysterium, dette. Er kanskje kapittel 16 ei avslørande utlevering av Abram og Sara, ja, av deira manglande både tru og tolmod? Vel, det strekkjer eit moderne vestleg menneske si forståing av ordet ”tolmod” å klaga dei to for noko slikt. Men likevel. Abram tenkjer kanskje at han har misforstått Gud. Det finst ei sosialt og kulturelt fullt akseptabel løysing på problemet. Framgangsmåten er til minste detalj den same som i Hammurabis kodeks, i ein Nuzi-tekst og i gamalassyriske ekteskapskontraktar.

Var det kanskje noko slikt Gud hadde tenkt, kan Abram ha fundert på, medan Sara berre var frustrert.

Og så er det Ismael. Han er ikkje berre eit demonstrasjonsobjekt i Guds oppseding av Abra(ha)m og Sara(i). Gud ikkje berre ser. Ismael er ei levande påminning om at han også høyrer. Innanfor eit sosialt definert system vert også Hagar, ho som (passivt) både vert ”gjeven” og ”teken”, eigentleg løfta opp ved at ho føder Abram ein arving. Det ser vi av at ho gjennom denne erfaringa hevar seg over matmor og går over grensa for det sosialt akseptable. Det er meir enn jorda kan tola, at ”ei slavekvinne ... trengjer husfrua si unna” (Ordtøka 30, 23).

Ingen av dei tre, Abram, Sara eller Hagar, gjer nokon god figur i denne teksten. Ein kommentar summerer det heile slik: ”Kvar av dei avslører usanninga som er i synda, i falsk stoltheit (v 4), i falsk skulding (v 5) i falsk nøytralitet (v 6); men Sarais maske rivnar (v 6b), og viser hatet som ligg bak talen om rettferd.” (Tyndale)

Pakta som Abrahams, Isaks og Jakobs Gud opprettar er ikkje etter ”kjøtet”, men etter Anden. Lovnaden som låner bilete frå stjerner og sand, kviler – på same måten som ordet i 1 Joh 4,10 – i Guds underfulle inngrep. Det er verd å venta på, men like fullt vanskeleg å tru. Det inn-

byr til å fiksa ting i eiga kraft; dvs. på måtar som er praktiskable. Men vi kan korkje profetara eller promotera Guds inngrep. Gud handlar... også når alt håp er ute. Eller: først når alt håp er ute.

TIL PREIKA

Vi kjem ikkje utanom litt gamaltestamentleg tidskoloritt her. Hagar og Ismaels rolle må evt. avklarast her i innleiinga. Men poenget må altså vera at medan skikk og bruk – og kultur – endrar seg, så har ikkje menneska gjort det i vesentleg grad. Handlingar som vi kan reagera på av moralske eller sivilisatoriske grunnar, må vi registrera og akseptera: Slik var det. Altså: Personane må normaliserast slik at dei kan tala til oss. Når det er gjort, kan eit mulig preikeprosjekt vera som følgjer:

1. Vi får med denne teksten eit innsyn i Guds frelsesplan. Planen handlar om Abraham og hans ætt, men også om deg og di ætt. Kan starten vera så jordnær, ja, så simpel og rå, når saka er så stor? Det er nett det som er det underlege (Jfr. inkarnasjonen, jula)! Det som hende med Ismael – han som hadde ei mor som blei sett og høyrte av Gud – handlar ikkje i første rekkje om guten sjølv, men om dei som ikkje takla å venta på Guds time.
2. Vi ser at Guds frelsesplan ikkje berre er ein illustrasjon. Den er også eit program for den som vil bli trekt inn i og nytta godt av vel-sigingane: Vi som er blitt pota inn i vintreet (Jfr. preiketeksten for 5. søndag i påsketida, 18. mai), men som ikkje av den grunn har lov til å sjå ned på dei som først fekk lovnadene. For Gud ser ikkje ned på andre. Han ser ein Sakkeus, ein tollar og ein syndar. Han snur lagnaden deira, slik han gjorde med Hagar og Ismael. Han forandrar livet deira når dei tek konsekvensen av å ha blitt sett.
3. Som det var med Abraham, slik er det med oss: Guds pakt med han og Guds lovnad til han kviler i at Gud er ordhalden og trufast. Gud er einsidig. Slik også når den nye pakta avløyser den gamle. Kjærleiken (les: frelsa/ oppfyllinga) er ikkje det at vi har elska Gud. I så fall var det ute med oss. Men kjærleiken

er at han har elska oss. Beviset på det er at han sender Jesus som ”teikn” (Luk 2). Han oppfyller pakta ved at han sjølv vart sendt ”til soning for syndene våre” (1 Joh 4).

EGIL MORLAND
FØRSTELEKTOR, NLA
EGIL.MORLAND@NLA.NO

OLAVSDAGEN/ OLSOK

29. JULI 2014

Prekentekst: Joh 12,24-26

Lesetekster: Jer 1,17-19; Åp 12,10-11

Liturgisk farge: Rød

HELLIG OLAV – ENTEN, ELLER

Det virker som om Olsok deler kirke-Norge i to: Enten har du et forhold til olavstradisjonen og feiringen av Olsok. Da har du ”Olav i hjertet”, setter pris på de lange linjene i Kirkens historie, liker ord som ”nasjonens fødested” og skriver gjerne nynorsk. Eller du forkaster olavstradisjonen som noe katolsk og bakovervendt. Da omtaler du Hellig Olav gjerne som ”Olav Digre”, har dine røtter i vekkelseskristendommen eller en liberal-humanistisk tradisjon og mener det er uforenlig med evangelisk-luthersk tro å feire helgener i det hele tatt.

Som innflytter fra Sydvest-Tyskland, med sterk reformert innflytelse, har jeg selv gjennomgått en utvikling som har beriket tros livet mitt og utvidet

horisonten min. Etter å ha vært eksponert for olavstradisjonen i mange år, først som vikarprest i Nidarosdomen og senere som sokneprest i Stiklestad, har jeg lært at det går an å ha Jesus i hjertet og likevel være glad i olsokfeiringen. Så selv om du hverken er trønder, høykirkelig eller venstremann – prøv å legge fordommene til side, og la deg inspirere av Olavstradisjonen!

DAGEN

29. juli, Olavsdagen, faller i år på en tirsdag. På steder der det ikke har vært særskilte Olsok-gudstjenester på selve dagen, vil det være naturlig å legge olsokfeiringen til søndagen før. I hvor stor grad den enkelte prest/menighet gjør det, kan variere. Mellom bare å bytte ut preteksten til en fullstendig olsokhøymesse er alt mulig. Der det finnes tradisjon for gudstjenester lørdag kveld, kan det med fordel holdes en Olavsveke-gudstjeneste.

ØKUMENISK

Hellig Olav døde i 1030, altså før Kirken var delt i ortodoks, katolsk og luthersk. Derfor egner Olavsdagen seg ypperlig til en økumenisk gudstjenestefeiring. Olav er en helgen for alle kristne. Der forholdene ligger til rette, vil det være naturlig særlig å invitere katolske trossøsken til en felles gudstjeneste. De forskjellige ortodokse kirkene har ulike holdninger til økumenisk gudstjenestefeiring, men de aller fleste setter i hvert fall pris på å få lov til å låne våre kirkelokaler til olsokfeiring.

UNIVERSELL

”Vi holder Olsok, norske mann, med livshåp for vårt elskde land,” heter det i den gamle olsoksalmen ”Da Olav konge bøyde hodet”. Dette verset har alltid fått meg til å føle meg utenfor. Ikke er jeg norsk; ikke er jeg mann, og med kjærligheten til ett bestemt land i verden står det heller ikke så bra til. Jeg mener at fremhevingen av det norske, maskuline, sterke og nasjonalistiske i olavstradisjonen er en unødvendig avsporing og innsnevring. Olavsarvens rikdom ligger nemlig i det motsatte. Den er nemlig universell. Det finnes olavkirker over hele den nord-

lige del av verden og sørover i alle fall til Spania. Olav kom til Norge etter å ha reist rundt om i verden og lært av alle kjente tradisjoner. Han knyttet Norge til det kristne Europa og sørget for at verdier fra det som den gang var ”hele verden”, kom til Norge. Han ble omvendt da han var i det mauriske jødisk-islamske Gibraltar. I Rouen gled han inn i en kristen-hellenistisk kulturarv med forgreninger til jødisk og muslimsk tankegods. Derfra kom han hjem. På denne måten er olavsarven ikke særnorsk. Den er universell, og her ligger dens store potensial for fremtiden i et moderne Norge.

TEKSTEN

Evangelieteksten for Olavsdagen er en liten del av første rekkes pretekst for Palmesøndag (Joh 12,12–24). Her har vi altså konteksten: Påsken. Teksten er en del av Jesu avskjedstaler. Jesus har kommet til Jerusalem for å forberede både det jødiske folk, disiplene og seg selv på at han skal dø på korset – og vinne over døden. Ikke bare for seg selv, men for alle mennesker.

HVETEKORNETS LOV

Olavsdagens evangelietekst kalles for ”hvetekornets lov” og betraktes som essensen i olavstradisjonen: Å gi sitt liv for noe som er større enn seg selv. Hvis ikke hvetekornet legges i jorden for å dø, kan det heller ikke spire nytt liv som blir til et mangedoblet antall hvetekorn. Hvis Jesus ikke dør på korset, kan han ikke frelse en skare av utallige mennesker fra den evige død. Og så kommer den tradisjonelle tolkningen av Olavs død: Hvis ikke Olav faller i slaget på Stiklestad, kan han ikke bringe kristentroen til Norge. Slik blir Olav til helgen: Han ”hermer etter” Jesus i sin egen død. Mens han levde, var han slett ikke noe helgen. Han var derimot en voldelig, maktsyk viking. For tiden jobber noen troende intenst for å bevis at Olav ikke var så slem likevel. Han ble døpt for nøyaktig 1000 år siden i Rouen i Frankrike, og man mener å ha bevis for at dette ikke skjedde fra en dag til annen, men at han har gått til kristen katekese måneder eller år i forveien. Dette kan godt stemme, men det tar ikke bort realiteten, nemlig at Olav kom til Norge for

å øke makten sin. Han ville bli konge over hele Norge og innføre kristne lover med sverd. Det lyktes han ikke med. I stedet døde han, og først etter hans død slo kristentroen rot i hele landet.

Det er altså gjennom sin *død* at Olav etterligner Jesus, ikke gjennom sitt *liv*. Hvetekornets lov, Joh 12,24–26, er prinsippet ikke bare for Jesus, men også – selvfølgelig i kun begrenset forstand – for Olav. Og det skal også være vårt livsprinsipp som kristne.

EN TROSHANDLING

Å legge et hvetekorn i jorden, helt konkret, er en troshandling. Dette gjør bonden i håp om at det også i år blir godt og tjenlig vær, slik at han kan høste og har levebrød for fremtiden. Å legge et hvetekorn i jorden er også en troshandling i overført betydning. Jesus var tydelig på at vi skal "hate oss selv", ta opp vårt kors, forlate familien, følge ham med hele oss. Med store og kraftige ord har han forklart at å leve som hans etterfølgere betyr å gi avkall på seg selv. Eller, sagt med andre ord: "Å gi sitt liv for noe som er større enn seg selv." Hvetekornets lov.

Alle som har barn, kan kjenne seg igjen i denne holdningen. Hvorfor ellers skulle man ofre tid, penger, nattesøvn, helse og frihet for sine håpefulle, om ikke fordi man tror at livet er mer enn en selv?

Å legge et hvetekorn i jorden er også en troshandling når vi går ut til kirkegården for å senke kisten til et kjært menneske ned i jorden, og presten sier: "Av jord er du kommet, til jord skal du bli, av jorden skal du igjen oppstå." Da gir vi slipp og overgir dette mennesket i Guds hender, i håp om at Han skal reise vedkommende opp fra de døde.

Å gi sitt liv for noe som er større enn seg selv er en troshandling og gir det kristne liv mening. Jeg er ikke meg selv nok. Jeg er ikke perfekt. Men jeg tror at Gud kan gjøre et stort under, bruke meg til noe større enn jeg er.

KRISTEN FRIMODIGHET

Spesielt gjennom lesetekstene kommer grunnlaget for denne troshandlingen til uttrykk: Frimodighet. "Vær ikke redd dem... De skal gå

til krig mot deg, men ikke vinne. For jeg er med deg, sier Herren. Jeg skal berge deg." (Jer 1) "Nå er seieren og makten og riket fra vår Gud kommet." (Åp 12) Som kristne har vi fått frimodighet til å bruke oss selv og alt vi har, uten å måtte bekymre oss for utgangen. Det er Herren som fullfører verket. Vi er kalt til å "legge hvetekornet i jorden". Men vi hverken kan eller skal sørge for at såkornet spirer og bærer rik frukt. At dette skjer, er ren nåde.

I min prestegjerning og også ellers i livet må jeg ofte tenke på den aller første dagen på praktikum. På læreplanen stod "teatersport". Vi fikk helt umulige oppgaver som vi som gruppe skulle utføre. Når vi studenter påpekte at det var umulig, sa den svenske læreren MF hadde leid inn: "Det er umulig, men vi prøver det." Denne setningen har jeg ofte repetert for meg selv. Og den kan være en innstilling i våre liv som kristne: "Det er umulig, men vi prøver det." Vi trenger ikke å bekymre oss for hvordan dette skal gå. Vi skal bare gjøre det vi kan, med stor frimodighet, og så skal Herren fullføre verket.

SALMEVALG

Salmer til Olsok:

248–252

Salmer til Allehelgensdag egner seg også:

266–274

Den kristne frimodighet:

415 Alltid freidig

Hengivelse:

416, 419, 421

Før nattverden:

162 Såkorn som dør i jorden

SABINE KJØLSVIK
PROSTIPREST I SØR-INNHERAD
SABINE.KJOLSVIK@SIKIRKEN.NO

8. SUNDAG I TREEININGSTIDA

3. AUGUST 2014

Preiketekst: Matt 6,19–24

Lesetekstar: 2 Mos 32,1–4.30–35 /

1 Joh 2,15–17

Forteljingstekst: 2 Mos 1,8–2,10

Liturgisk farge: Grøn

Så kjem sundagen då me les: ”De kan ikkje tena både Gud og Mammon,” og held fram med å seie: ”Slik lyder det heilage evangeliet.” Me kan hente kamelhårskappa ut av skapet med ein gong, for tekstane denne dagen innbyr til profetisk sjølvkritikk og sjølvgranskning. Annleis kan ein ikkje lese slike tekstar i verdas rikaste land. Med desse tekstane skal det litt til at tilhøyrarane går frå gudstenesta og tenkjer: ”Det var jo ingenting der som galdt meg.” Derimot er det mogeleg at temaet kan verte noko nærgående, for både predikant og tilhøyrarar. Det stiller krav til førebuingane, men samstundes trur eg det er verdt innsatsen å gå inn i utfordringane frå desse tekstane. Når me høyrer at forkynninga vert opplevd irrelevant, forklarar me det ofte med at det teologiske språket er utilgjengeleg for mange. Det er liten tvil om at det er riktig, men dei fleste prestar eg kjenner, forkynner ganske så klårt og kvar dagsleg. Eg lurar på om ikkje ei viktigare forklaring kan vere at me unngår dei vanskelege temaa, at me ikkje trivest med å utfordre og dermed endar opp med ein bodskap så godt pakka inn i teologisk bomull at tilhøyrarane ikkje heng med. Denne sundagen har me mogelegheita til å utfordre oss sjølve litt, og saman med kyrkjelyden prøve å lytte til Jesu litt vel konkrete ord.

TENESTE OG TRÆLDOM

Evangelieteksten består av tre samankjeda Jesusord. Skiljet mellom dei er enkelt å sjå; i fyrste og siste talar Jesus til ”dykk” og i det i midten til ”deg”. Det er det siste av dei tre logia som er høgdepunktet i teksten og nøkkelen til å forstå heilskapen. Her finn me kjende ord, men dei kjem ikkje heilt til sin rett i omsetjing. ”Ingen kan tena to herrar,” står det. Biletet haltar, fordi ein kan jo heilt fint gjere det; mange har fleire arbeidsgevarar, og i meir overført tyding er dei aller fleste vane med å ta fleire omsyn samstundes. Logikken i utsegnene kviler på at verbet doulevå, som fornuftig nok oftast vert omsett med å ”tene”, eigentleg tyder ”vere slave for”. Det er ein slik type altomfattande relasjon Jesus snakkar om, og då er det ikkje rom for delt lojalitet. Neste setning: ”Han vil hata den eine og elska den andre,” bygger vidare på dette. Orda ”elske” og ”hate” treng ikkje vere ei emosjonell utbygging av metaforen, sidan ”elske” i ein skam-/ærekultur kan vere uttrykk for å vise vyrdnad og praktisk lojalitet, og ”hate” det motsette. ”Halde seg til den eine og vanvørda den andre,” tyder mykje det same, men impliserer ei rivalisering mellom dei to partane, Gud og ”Mammon”. ”Mammon” er eit vanleg og eigentleg nøytralt arameisk ord for ”rikkdom”, men det vert av og til brukt nedsettande som ”den urettferdige mammon” (t.d. i Luk 16,9.11). Kvifor det arameiske ordet er bevart i den greske teksten er uklårt, i NT finst det berre i dette Jesus-ordet og i Luk 16. Det kunne skuldast at det er namnet på ein demon eller tilsvarende, men det finst det ikkje støtte for nokon stad. Det er mest truleg ei reint litterær personifisering av rikdommen, men såpass verknadsfull at det arameiske namnet har følgd med over i gresken og sidan til norsken (andre omsetjingar nyttar variantar av ”rikkdommen” med eller utan stor forbokstav).

INGEN KOMPROMISS

Teksten stiller altså tilhøyraren på val: Gud eller Mammon. Her er det ikkje rom for kompromiss. Resten av teksten, teksten sin nære kontekst og lesetekstane for dagen gjev eit mangefasettert

bilete av kva dette valet eigentleg består i. Byrjinga på dagens evangelietekst er ei oppmoding om ikkje lenger å samle seg skattar på jorda, men i himmelen. Grunngevinga er dobbel, dels fordi skattar i himmelen ikkje forgår, dels fordi hjarta vil vere der skatten er. Det er ikkje utan vidare lett å seie ut frå tekstutsnittet me les, kva det vil seie å samle skattar i himmelen, men dersom ein les heile kapitlet, ser ein at teksten før er Jesu undervisning om rette almisser, rett bøn og rett faste – og alle dei tre avsnitta sluttar med at den som følgjer Jesu undervisning og gjer det som er rett, i løynd, skal få si løn av Far som ser i det løynde, altså ein skatt i himmelen. Jesus knyter altså det å samle skattar i himmelen til si eiga undervisning.

EIT UDELT AUGA

Jesus-ordet i midten av utsnittet er gåtefullt. Vel finn kan ein finne ein kjend kontrast mellom ljøs og mørker, men auga som metafor er mystisk. Antikke forfattarar er ganske usamde om korleis auga verkar, og det går ikkje klårt fram av teksten korleis det er tenkt her. Den enklaste lesinga av ”auget er kroppens lampe” er at ljuset kjem inn i kroppen gjennom auga (og at kroppen av ein eller annan grunn treng ljøs innvendig). Slik omsette ein i førre bibelutgåva, men no har ein snudd på det: Auga er klårt fordi kroppen er full av ljøs, og ikkje motsett. Brått vender ein fokuset mot mennesket sine indre kvalitetar som avgjer korleis auga fungerer. Det som bind dette Jesus-ordet til orda før og etter, er framleis ordet som no vert omsett ”klårt” og tidlegare ”friskt” – på gresk tyder det eigentleg noko i retning av ”udelt” og ”ope”, ”ærleg”. Den som har ljuset i seg, kan halde blikket festa i riktig retning. Eg vil tru det er utifrå ei slik tolking at Bibelselskapet har sett ”Eit heilt hjarte” som overskrift på heile dette tekstavsnittet. Det er likevel interessant at dette ordet ”udelt” òg kan ha konnotasjonar til gjevarglede og sjenerøsitet, kanskje særleg her som det står i motsetnad til ”det vonde auget” som i tradisjonen er knytt til sjalusi og misuning.

URO

Etter evangelieteksten kjem den lange oppmodinga om ikkje å vere urolege for morgondagen. Vår tekst tener som innleiing til denne. På mange måtar svarer òg denne teksten på kva grunnar ein kan ha for å faktisk velje Mammon, for det ligg underforstått at uroa av og til kan vere så sterk at ein for å finne tryggleik grip til noko som er nærmare og meir handfast enn Guds lovnader. Det er jo òg dette forteljinga om gullkalven, som er lesetekst, handlar om. Det er uvissa og ventetida medan Moses er på fjellet, som får Israelsfolket til å krevje ein gud dei kan sjå og bere framfor seg, for Moses dryger, og dei vert usikre. I brevteksten frå 1 Joh er kontrasten mellom Gud og verda, og når denne uroa driv mot det som ikkje er av Gud, kallar Johannes henne for ”lyst”, den destruktive krafta som driv mennesket bort frå Gud og mot gullkalven. I evangelia er det ofte rikdommen som er gullkalven, avguden som gjev den falske tryggleiken. Her kan ein finne eit utgangspunkt for ei preike som verkeleg kan utfordre utan å vere fordømmande. Det finst ei uro som driv oss mot å finne tryggleiken, ein eller annan stad, og eg trur me kjenner henne att. Me lever jo faktisk i ein forbrukarkultur som har denne uroa som eksistensgrunnlag, og bodskapen om at overfloda gjev oss tryggleik, er evangeliet som vert forkynt. Når det materielle ikkje greier å gje oss denne tryggleiken, stig ropet om ”meir, meir”. Dersom mennesket kunne falle til ro, avsløre bløffen om at ein stadig må ha meir for å ha det godt, hadde reklamen mista krafta si, og botnen gått ut av økonomien. Det er for billeg i ei preike på ein slik dag berre å konstatere at me dansar rundt gullkalven, og kritisere det; skal ein kome nokon veg, må ein spørje kvifor me gjer det, og kva alternativ som finst. Eg tenkjer dette er ein god dag for å reflektere ein gong til over Augustin sine ord: ”Hjarta mitt er urolege inntil det finn kvile i Gud.”

FRED

Som Bergpreika elles er dagens evangelietekst ei stor utfordring og ein stor lovnad samstundes. Utfordringa er å velje bort rikdommen. Lovnaden er at det me leitar etter kvar gong me vel

Mammon framfor Gud, det finn me ikkje der, men hjå Gud. Me finn ikkje freden om me krev at det materielle skal døyve uroa vår, det er ikkje det det er skapt til. Eg tenkjer at ein i preika denne dagen òg må kunne seie noko om kva freden inneber, ikkje berre kome med nokre vakre og store ord om at det er ein bra ting. Sjølv trur eg at eg ville gripe fatt i kontrasten mellom det klåre og det sjuke auga, mellom det å sjå på verda og menneska rundt seg med velvilje og

med misunning og sjalusi. Det finst nemleg ein fridom i det ikkje å måtte ha alt mogeleg heile tida – ein fridom som opnar for både Gud og nesten.

PER KRISTIAN HOVDEN SÆTRE
KAPELLAN I JAR
KAPELLAN@JAR-MENIGHET.NO

NYTT FRA BISPEDØMMERÅDENE

SØKERE

OSLO BISPEDØMME

Søkere til stilling som døvekapellan i Nordenfjelske døvedistrikt:

- Lisa Lind, Oslo
- Barbro Schmedling, Oslo
- Aina Marie Svendsen, Oslo

TILSETTINGER

BORG BISPEDØMME

Borg bispedømmeråd har i møte 14.05. 2014 foretatt følgende tilsetjing:

Torgunn Skarsgard Haugerud som administrasjonskonsulent ved Borg bispedømmekontor.

Vi har mottatt bekreftelse på at hun tar imot stillingen.

AGDER OG TELEMAR BISPEDØMME

Agder og Telemark bispedømmeråd har gjort følgende tilsettinger i møtet den 6. mai 2014:

Kristian Gotehus Køhn ble tilsatt i stillingen som kapellan/studentprest i Aust-Telemark prosti med Bø sokn som tjenestested.

Kristian Gotehus Køhn har takket ja til stillingen.

Per Børge M Hillestad ble tilsatt i stillingen som sokneprest i Aust-Telemark prosti med Sauherad og Nes sokn som tjenestested.

Per Børge M Hillestad har takket nei til stillingen. Han var eneste innstilte søker.

MØRE BISPEDØMME

Fengselsprest ved Hustad fengsel - orientering om tilsetjing:

Møre bispedømmeråd har i møte 10. mars 2014 tilsett Carina Møller i 80 % stilling som fengselsprest ved Hustad fengsel.

Carina Møller har takka ja til stillinga og tiltrer 1. august 2014.

Avsender:
Luther Forlag
Grensen 3
0159 OSLO

UTKOMMER annenhver uke på Luther Forlag og redigeres av professor Harald Hegstad (ansv.), stipendiat Sunniva Gylver, universitetslektor Sjur Isaksen og sokneprest Anne Grete Listrøm. Redaksjonssekretær: Eyolf Berg

ALLE HENVENDELSER rettes til:
Luthersk Kirketidende v/Eyolf Berg
Luther Forlag
Grensen 3
0159 OSLO
Tlf. 91 17 65 37
E-post: redaksjon.lk@lutherforlag.no

INTERNETT: www.lutherskkirketidende.no
Opplysninger om annonsepriser og utgivelsesplan finnes på nettsidene.

ARTIKLER OG LESERINNLEGG til Luthersk Kirketidende sendes på e-post til ovenstående adresse. Artikler skal normalt ikke overstige 2500 ord, innlegg skal normalt ikke være mer enn 1200 ord.

ABONNEMENT: Pris kr. 550,- pr. år for Norge. Utlandet kr. 750,- pr. år. Abonnementet inkluderer Tidsskrift for Praktisk Teologi (2 numre pr. år). Kontonummer: 3000.14.73669 Abonnementet løper til det sies opp skriftlig (brev eller e-post). Gamle og nye numre kan kjøpes i pdf-format fra <https://lutherskkirketidende.buyandread.com>